

Bağış Hesabı:
Türkisch-Islamische Union
IBAN DE97 3704 0044 0505 5660 00
BIC COBADEFFXXX

Bu eserin tüm hakları mahfuzdur. Çoğaltılması, yayımlanması, üzerinde değişiklik yapılması ve tercüme edilmesi yasaktır. Kapakta kullanılan fotoğraf: Andreas Secci / DİTİB Köln 2017

 Türkisch-Islamische Union
der Anstalt für Religion e.V.
Venloer Str. 160, 50823 Köln

+49 221 / 50 800 0
info@ditib.de
www.zentralmoschee-koeln.de
facebook.com/zentralmoschee

Hüseyin Kutlu
Hattat

“Kainattaki her şey dönüyor ve dönerken aralıksız olarak Allah’ı tesbih ediyor. Camiye yazdığımız sure ve ayetlerde bu gerçeğin ışığında, İslam medeniyetinin büyüklüğünü göstermek istedik.

Sanatın toplum hayatında bir karşılığı olmalıdır. Bizim medeniyetimiz, her şeyin bir anlamı ve hikmeti olduğu anlayışı üzerine bina edilmiştir. Tabii ki sanatımızda öyle... Hat sanatı bir takım harfleri, kelimeleri yazmaktan ibaret değildir. Bu sanatın temelinde olan kültürü, maneviyatı, mistik duygu derinliklerini fark ederek, hissederek, koklayarak, dokunarak ancak bu sanat kemale erer. Sanatı, güzelliği fark etmek, hissedebilmek insan ruhunun olgunlaşmasıyla mümkündür. Yani gönül işidir sanat. Hat sanatı, sevk edebilmeyi öğrenmektir aslında.

Kalemin bu sevk idaresi yönetimi elle kalem arasında ve elle gönül arasında gönülle rabbi arasında bir ilişkiye bağlıdır.”

Merih Aykaç
Proje Danışmanı, Y. Mimar

“Heyecanla beklenen özgün ve estetik değerlere sahip Köln Merkez Camii şehir silüetine zenginlik ve toplumsal hayatına renk katmıştır.

Almanya’nın büyük şehirlerinden biri olan Köln de inşa edilen Merkez cami konumu, mimarisi, iç dekorasyonu ve tezyinatı ile dünya mimarlık literatüründe önemli bir yere sahip olacaktır.

Caminin eğrisel yüzeylere sahip olması nedeniyle İç mekan tezyini yüzey kaplamaları geleneksel motiflerin günümüz teknolojisi ile Almanya’da yerinde dokuz farklı kalıp kullanılarak üretilmiştir. Bu yöntem ilk kez Köln Merkez Cami için özel olarak uygulanmıştır.

Nihai olarak farklı inanç ve düşüncede ki insanların buluşabilecekleri, çayını-kahvesini içerken kitabını okuyabilecekleri, alışveriş yapabilecekleri, keyifli vakit geçirecekleri, manevi rehberlik desteği alabilecekleri, merkezinde camii’nin yer aldığı rol modeli üstlenen, geçmişten geleceğe köprü kuran bu kalıcı ve gurur verici eser topluma kazandırılmıştır.”

Köln DİTİB Merkez Camiine giden yol:

1984	O güne kadar Almanya çapında kurulmuş bulunan 200’ün üzerinde cami derneğinin bir araya gelmesiyle Diyanet İşleri Türk İslam Birliği – DİTİB kurulur. DİTİB Merkez Camii’nin bulunduğu yer o günden beri aynı zamanda da DİTİB’in Genel Merkezidir.
1996	Köln Belediyesi, kentte yaşayan tüm Müslüman cemaatlerin ortak hareket ederek kendileri için bir merkez camii yapmalarını karara bağlar. Bu karar çeşitli nedenlerle hayata geçirilemez.
2001	DİTİB, Köln Belediyesine kendi bütçesiyle cami yapmak için başvurur.
2005	„Mimarlık Evi (Haus der Architektur)“ ile bir arada çalışarak 111 ulusal ve uluslararası mimarlık bürolarının katıldığı yarı açık bir mimarlık yarışması düzenlenir. Yarışma, 15 kişilik bir jüri tarafından değerlendirmeye alınıp bu jüri 7 DİTİB temsilcisi ve 8 siyaset temsilcileri, dinî cemaatler ve kamuoyuna mal olmuş kişiler, ayrıca alanın uzmanları ve mimarların arasından seçilen temsilcilerden oluşturulur. Yarışmayı mimarlar Paul Böhm ve Gottfried Böhm kazanıp hazırladıkları proje DİTİB ile birlikte geliştirilerek son şekli verilir.
2006	Cami projesini kamuoyuna tanıtmak için çeşitli çalışmalar yapılır.
5/2007	„Cami İnşaatı Danışma Kurulu“ kurulur. Köln Belediyesi, cami projesinin gerçekleştirilebilmesi için nazım imar planında yapılacak değişikliklerle ilgili kamuoyunun bilgilendirilmesini, ilgili proje tasarsının halka arz edilmesini kararlaştırır.
4/2008	Köln Belediyesi’nin İnşaat Yapım Dairesine inşaat izni için başvuru yapılır.
8/2008	Köln-Ehrenfeld Belediyesi inşaata onay verir. Köln Büyükşehir Belediyesi de aynı şekilde nazım imar planında yapılacak değişikliğe onay verir.
11/2008	Köln Belediyesi’nin İnşaat Yapım Dairesi Köln Merkez Camii projesinin inşaat iznini verir.
2/2009	DİTİB Genel Merkez Subbelaterstr.’deki hizmet binasına taşınır.
3/2009	Venloerstr.’deki eski camide son cuma namazı kılınır. Cami Herkulesstr.’deki geçici yerine taşınır.
4/2009	Eski DİTİB Caminin de içinde bulunduğu Genel Merkez binasının yıkım çalışmaları başlar.
11/2009	Yeni Merkez Caminin temel atma töreni yapılır.
2/2011	Kaba inşaat biter. Kaba inşaatın bitimi, Alman geleneklerine göre bu aşamada düzenlenmesi gereken kısa bir törenle (Richtfest) ilan edilir.
8/2011	Herkulesstr.’deki geçici cami tahliye edilip Venloerstr.’deki yapımı devam eden külliye de asıl mescide geçmeden önce son bir geçici bina ünitesine taşınır.
1/2014	Venloerstr.’deki hizmet binasına taşınılıp buradaki bürolar kullanılmaya başlanılır.
2/2015	Konferans salonunun kullanım izni çıkar.
6/2016	Caminin iç mimari ve tezyinatıyla ilgili çalışmalar başlar.
6/2017	Cami ve cami avlusu/önündeki meydan açılır.
10/2017	DİTİB Merkezin alışveriş pasajı/çarşısı açılır.

Köln Merkez Camii

Türkçe

Köln DİTİB Merkez Cami'nin Tarihçesi

1984 yılında Köln'de, eski bir fabrika deposundan dönüştürülen DİTİB Merkez Camii, Müslümanların dini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı için yeni bir cami ve kültür merkezi yapılması zorunluluğu doğmuştur.

DİTİB, mevcut arsası üzerine cami yapmak için 2001 yılında Köln Büyükşehir Belediyesi'ne başvurmuş, bu başvuru 2002 yılında proje yarışması düzenlenmesi kaydıyla kabul edilmiştir. Köln'ün görüntüsüne uyum sağlayan, şehre mimari zenginlik katan bir eserin yapılması için 2005 yılında 111 mimarın katılımıyla uluslararası Köln DİTİB Merkez Camii proje yarışması düzenlenmiştir. Yapılan yarışmanın sonunda DİTİB'in şeffaflığını, caminin kapılarının herkese daima açık olduğunu simgeleyen bir proje birinci olarak seçilmiştir. Seçilen proje üzerinde bir kaç kez değişikliğe gidilerek şeffaflaşan görüntüsündeki tasarımıyla daha davetkâr bir yapıya kavuşması sağlanmıştır.

Projesi Paul Böhm tarafından çizilen Köln DİTİB Merkez Camii ve Kültür Merkezinin temeli, 7 Kasım 2009 tarihinde dönemin Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu ile DİTİB Yönetim Kurulu Başkanı Sadi Arslan ve Yönetim Kurulu Üyeleri, Köln Büyükşehir Belediyesi eski Başkanları Fritz Schramma ve Jürgen Rothers tarafından atılmıştır.

2010 yılında kaba inşaatı tamamlanan merkez camii'nin bir bölümünde 2012 yılından itibaren geçici olarak ibadete başlanmış, DİTİB Genel Merkez hizmet birimleri ise 6 Ocak 2014 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Köln DİTİB Merkez Camii 1984–2008

© Mimarlık / DİTİB Köln 2017

Yeni Köln Merkez Camii iç ve dış mimarisiyle gelenekten modern zamana doğru giden bir gelişmenin eseridir.

Köln DİTİB Merkez Cami'nin iç dekorasyon ve tezyinat çalışmalarına 2014 yılının sonuna doğru başlanmıştır. Proje Yüksek Mimar Merih Aykaç'ın koordinesinde Türkiye'de iç tezyinat ve dekorasyon işleri ile ilgili alanında uzman Nakkaş Semih İrteş ve Hattat Hüseyin Kutlu'dan oluşan ekibe teslim edilmiştir. Yapının çağdaş çizgisi ile geleneği bağdaştırmak için uzun süren, detaylı araştırma ve çalışmalar yapılmıştır.

Bu süreçte, Almanya ve Türkiye'de Proje koordinatörü, danışmanlar, DİTİB Yönetim Kurulu ve teknik ekibi ile sık sık bir araya gelinerek proje konsepti oluşturulmuştur. Uygulama projesinde teknik ve sanat uygulamalarının mevcut yapıya uygun hale getirilmesi ve bütünlük arz etmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, Türk-İslam kültürel mirasının hem motif hem de sembolik içerik ile yansıtılmasına önem verilmiştir.

2016 yılı ortalarında caminin dekorasyon ve tezyinat projesi uygulamalarına başlanmıştır. Hat yazıları, sedef kakma kuran muhafazası, mihrap, minber, kürsü, müezzin mahfili mermerleri, kubbe ve minare alemleri, sinyalizasyon sistemine sahip ayakkabılık; konusunda uzman sanatkar ve teknik ekipler tarafından İstanbul'da imal edilip montajı yerinde yapılmıştır. Caminin halıları Manisa Demirci'de dokunmuş, Caminin kubbesinde yer alan on kollu yıldız motifli avize ise Samsun'da üretilmiştir. İç mekân yüzeylerini kaplayan rölyefli tezyini plakalar Almanya'da yerinde üretilip montajı yapılmıştır.

Caminin içi

DİTİB Merkez Camii 36,5 metre yüksekliğindeki şeffaf kubbesi, bu kubbenin yanlarında yükselen iki 55 metrelik zarif minareleri, kavisi beton kabukları ve cömertçe kullanılan camdan cepheleri ile bir bütünlük oluşturarak gelen misafirlerini içeriye davet etmektedir.

Yeni Merkez Camiin ahşaptan olan cümle kapısına kelime-i fevhâ yazılı levhalar asılmıştır.

Hemen arkasında başlayan harim bölgesine ise Zümer Suresinin 73. âyet-i kerîmesiyle giriş yapılır:

“Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, büyük bölümü cennete sevk edilir. Oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara: Selâm size!

Tertemiz geliniz. Artık ebedi kalmak üzere girin buraya, derler.”

Kubbenin içine hilal şeklinde kötülüklerden koruduğuna inananlar Âyet el-Kürsî yazılıp bu hilal da tekrar ışıktan bir çerçeve içine alınmıştır **1**.

Genişliği yedi metre olan alının kaplama avize ise iç mekânın yükseklik görünümünü bozmadan kubbenin tam ortasına asılmıştır.

Kubbenin bu hilalin dışında kalan alt kısmında 59 ayrı bölüme Allah'ın 99 güzel ismi yerleştirilmiştir **2**.

Kubbenin bitip cami duvarlarına geçiş yaptığı yeri de, Âmanarrasûlü (Bakara Suresinin 285. ve 286. âyetlerini) ihtiva eden ve ara ara inkıtaya uğrayan bir çemberde çalışılmış hat yazısı çevrelemektedir **3**.

Diğer hat çalışmaları daha büyük halde Allah lafzı **5**. Resûlülâhin adı

4, ayrıca ilk dört Halife olan Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer **18**, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin **6** adlarını taşıyan levhalar bulunmaktadır.

Bunun dışında Hz. Âdem **7**, Hz. Nuh **8** ve Hz. İbrâhîm (a.s.)'in **9** adları da hatla resmedilmiştir.

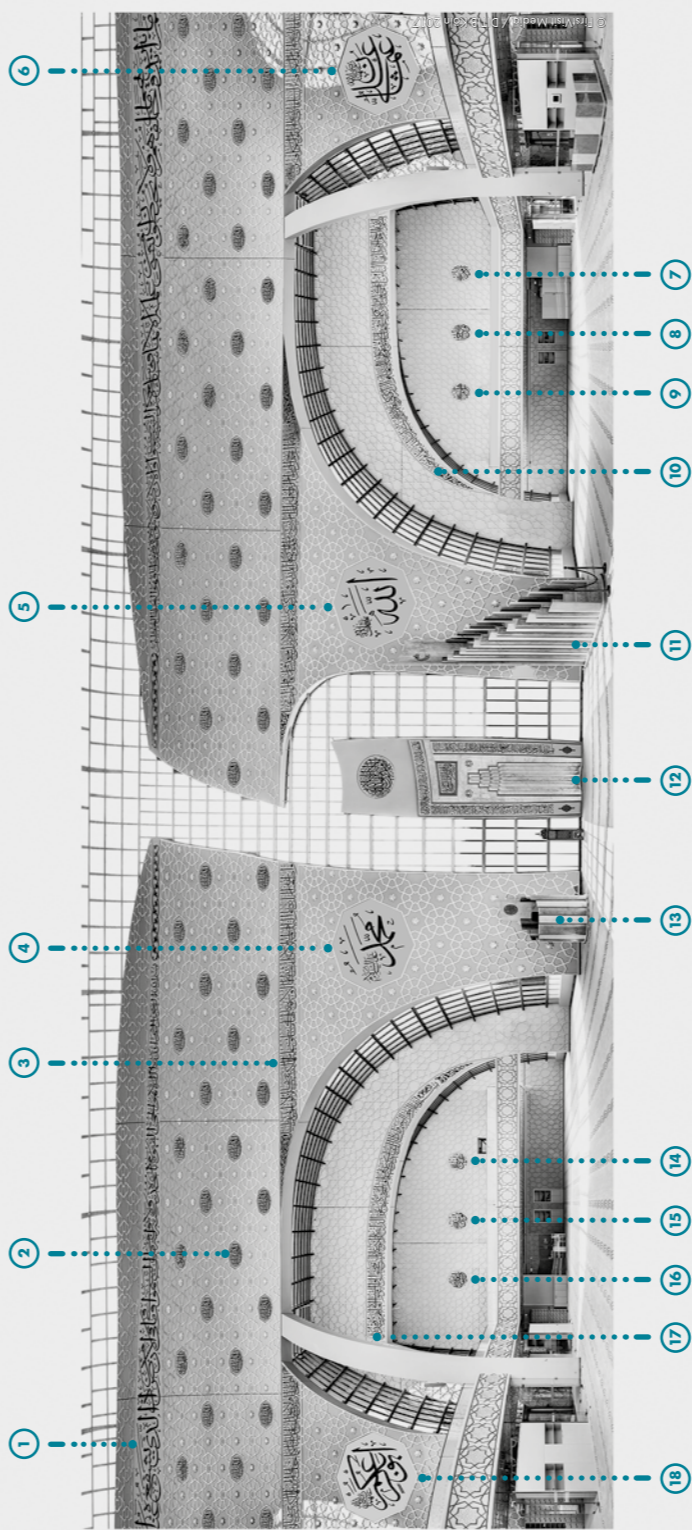
Sağ tarafta yükselen beton duvarın etkilerine Hucurât Suresinin 13. âyeti hatla çalışılmış bulunup **10** anlamı meâlen şöyledir:

“Ey insanları! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır.”

Kible duvarında din görevlisinin sorumluluk alanı olan üç unsur bulunmaktadır: mihrâb **12**, minber **11**, ve vaaz kürsüsü **13**. Bir diğer alan ise harîmin arka tarafında hafif yükseltilmiş bir zeminde bulunup etrafı çevrili olan müezzin mahfidir. Buradan müezzin iç ezamı okur ki ezan okumak yıllar süren bir ses ve usûl eğitimi gerektirir.

Sol tarafta Hz. İsa **14**, Hz. Müsâ **15**, ve Hz. İsmail (a.s.)'in **16** adları çalışılmıştır hat sanatıyla. Onun hemen üstünde yükselen beton duvarın eteğinde ise Bakara Suresinin 186. âyeti bulunmaktadır **17**:

“Kullarım sana beni sordüğünde (söyle onlara); Ben çok yakırım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.”

Semih İrteş
Nakkaş, Y. Mimar

“Bir Hıristiyan şehirde ve ulu cami statüsünde yapılan bu eserin, bir Alman mimar tarafından günümüz teknolojisine uygun çağdaş, özgün bir şekilde yorumlanması bizim için çok önemli bir olaydır. Çıplak mimari her zaman çok şey ifade etmez. Mimariye yüklenerek mana ve sanatlar o mekâna kültür ve medeniyet hüviyetini kazandırır.

Bu düşünceler doğrultusunda bu özgün caminin mimari projesini gerçekleştiren mimar Böhm ile yapılan toplantılarda; mekânda yapılacak dekorasyon (tezyinat) ile ilgili malzeme seçimi, renk ve dokunun çok önemli kriterler olduğu kendisi tarafından belirtilmiştir. Bizim tezyini tasavvurumuzda onun düşüncelerinin de yer aldığı söyleyebiliriz.

Caminin mimari biçimi kabuklar halinde projelendirilmiş ve binayı meydana getiren kabuk yüzeylerinde biçimlere uygun tezyinat, geleneklere bağlı kalarak düzenlenmiştir. Bütün İslam coğrafyalarında mimari tezyinatın temelini oluşturan geometrik (hendesî) sistem, tabiatın ölçü sembolizmi ve sonsuzluk ifadesi caminin tezyinatının temel prensibini meydana getirmiştir. Yüzyıllar boyunca İslam tezyinatının özellikle Selçuklu ve Osmanlı tezyinatındaki farklı üslupların doğrultusunda, bu eserde özgün yeni bir tavrın mimari biçimlere uygun bir şekilde tasarlandığını belirtmek isterim.

Caminin iç mimari tezyinatındaki en önemli öğeler mihrap, minber ve vaiz kürsüsü mimari çizgilerin düşüncesinde tasarlanmış yepyeni bir proje olarak hayata geçirilmiştir. Cami tezyinatına anlam kazandıran hüsnü hatların mimarideki seçilen yerleri tarafımızdan belirlenmiştir. Cami kültürü içinde mesaj veren ayetlerin seçimleri DİTİB ve hattat Hüseyin Kutlu Bey tarafından istişare neticesinde belirlenmiştir. Hüsn-ü hatların projeleri Hüseyin Kutlu Bey tarafından hazırlanmıştır.

Caminin ana mekânını meydana getiren kubbe kabuklarının merkezinde, İslam medeniyetinde sembolik ifadesi her zaman var olan hilal biçimi ve içinde Ayet-el Kürsî yazısı ana merkezdedir. Kubbe alanının tamamını kaplayan sonsuzluk ifadesine sahip olan geometrik tezyinat ve yıldızlar, içindeki Esmâ-ül Hüsnâ yazıları bütün alemi aydınlatan güneş gibi tezyinatı zenginleştirmektedir.”

Paul Böhm

Köln Merkez Cami'nin Mimarı

“Bir Hıristiyan olarak nasıl bir cami tasarladığım bana çok sorulmuştur. Elbette bizim için her yeni görev ve inşaat projesi bir meydan okumadır. Ancak bu durumda daha da zor, ya da tam tersine daha da kolay oldu, çünkü her iki durumda da söz konusu olan, bir dinin öngördüğü ibadetlerin yerine getirilebilmesiydi.

Projeye girişmeden önce acaba bundan bir kaç yıl önce gerçekleştirdiğimiz bir kilise projesinde edindiğimiz tecrübeleri buraya da aktarabilir miyiz diye düşündük. Tabii ki Müslümanların ritüelleri ve ibadet şekilleri Hıristiyan'larınkinden farklı. Dolayısıyla gereksinimleri de farklı. Ancak inanan ve ibadet eden her insanın, kendisini karakteriyle ibadete çağırın, bireysel ya da birlik ve beraberliği mümkün kılan ve aynı zamanda bunu teşvik eden toplu halde samimi bir şekilde içine dönmeyi/meditasyonu gerçekleştirebileceği bir mekâna ihtiyacı vardır. Bu onların ortak yönüdür.

Aynı şekilde Müslümanlar da Hıristiyanlar gibi kendilerine günlük hayatı ve dünyevi meseleleri arkalarında bırakıp aşkınlığı hissetirebilecek bir mekânın özlemini duymaktadırlar. Mekâna dair bu beklentilere, altı ayrı ayrı durup mekânı oluşturacak şekilde hem içe hem dışa dönük çift kavisli beton kabuklarla cevap vermeye çalıştık. Bu şekilde her biri kendi başına durarak kavisli eğilimleriyle mekânı oluşturan beton kabuklar bütünü, kibleye karşı dikdörtgen şekilde konumlanmış saf düzenini içine almakta ve iç mekânı oluşturmaktadır. Böylelikle oluşan mekân azamî şekilde şeffaf olmasına rağmen içinde ibadet edene konsantrasyon imkânı verip kendisini emniyette hissetmesini sağlamaktadır. Beton kabukların arasını bağlayan ve buradan içeriye ışık salan camlar ise, güneş ışınlarının gün içerisinde ve mevsimine göre değişik açılardan içeriye girerek burada her defasında farklı bir ışık oyunu sergileyip mekânın yine her defasında farklı algılanmasını sağlamaktadırlar. Dışarıyla ile içerisi birleşerek bir bütün oluşturmaktadır. Özellikle gece vakitlerinde, mekân içeriden aydınlatıldığında, mekânın yarattığı bu hava dışarıya da taşınmaktadır.

Bu mekânı tecrübe etmek için ona giden yol da kullanılır. Bir taraftan şehir içerisinde kamusal alan işlevini de gören merkezî bu yer, bir cennet bahçesi gibi şehrin hareketliliği ile harîmin huzurlu ortamı arasında bir bağlaç fonksiyonu görür. Cami avlusunda bulunan ve burada ziyaretçileri çeken çeşme de bunu temsil eder. Zira bu meydan ya da avlu yüksek bir zeminde bulunup buraya açık, hemzeminden bu meydana doğru çıkan bir merdivenle ulaşılır. Bizim için bu tür yapıların iç mekânlarının nasıl işlev gördüğünü dış görünüşleriyle de anlatıyor olmaları önemlidir. Bu bizim şehircilik anlayışımızın önemli bir parçasıdır. Bize göre dinsel binalar özel binalar olarak şehrin diğer dokusundan ayrılmalı. Öte yandan dinsel vazifesi olmayan, dünyevi fonksiyonlu ve kişilere ait binalar da şehrin sair dokusuyla uyum içerisinde olmalıdır. Bu cümleden olarak bu projede de dinsel fonksiyonu olmayan bina ünitelerini şehrin dokusuyla uyumlu halde tasarladık.”